

Psihopatologia maniei în perspectivă evoluționistă culturală

Prof.M.Lăzărescu,
București Iunie 2023

Tulburarea maniacală a fost pregnant descrisă din antichitate, fiind de pe atunci polarizată cu cea melancolică, într-o **interpretare umoralistă**. (care începe seria interpretărilor sale doctrinare)

Un text mereu citat e cel al lui Areteus din Cappadocia (sec I d.Ch.):

“Unii pacienți cu manie sunt bine dispuși...ei râd, joacă, dansează ziua și noaptea

... și se plimbă tacticos prin piață cu o ghirlandă pusă pe cap, ca și cum ar fi fost învingători la vreun joc...

... dar alții devin furioși, manifestările lor ajungând lipsite de măsură.

...unii maniacali care sunt inteligenți și bine educați se apucă să vorbească despre astronomie deși nu au studiat niciodată filosofia sau se consideră poeți serviți de muze”.

În Europa clasică mania și melancolia sunt comentate tot polar, dar cu alte argumente, inițial prin modul de manifestare a spiritelor animale:

Melancolie

Spiritele animale sunt obscure, întunecate
ca un fum gros

Manie

Spiritele animale se mișcă continuu,
scânteiază și iradiază căldură, ca o flacără;

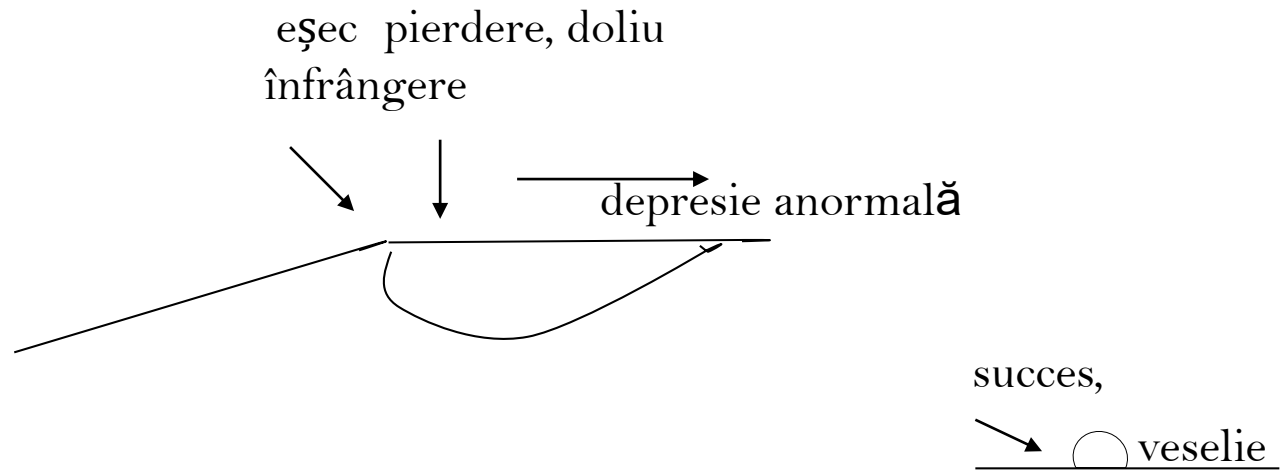
În sec XVIII spiritele animale sunt înlocuite cu „tensiunea nervilor”.

Melancolicul nu e capabil să
intre în vibrație cu lumea
exterioară deoarece fibrele sale
sunt destinse, răspund doar la
câteva

În manie apare o tensiune care
e dusă la paroxism ca la un
instrument a cărui corzi
vibrează la la cel mai mic
zgomot.

Creierul melancolicului e umed și rece..... cel al maniacalului e uscat și arzător.

Sec XX a adus în discuție **reacțiile anormale comprehensive** (Jaspers)....
depresia de doliu aflându-se printre acestea...iar psihanaliza lui Freud a comentat și
ea "travaliul doliului" în termeni psihodinamici...

...Mania nu a intrat însă în orbita unei derivări reactive;.. se comentează doar o
reacție euforică circumstanțială

Pe parcursul sec XX Boala Maniaco Depresivă a fost etichetată până la DSM-III (1980) **ca psihoză endogenă** – în cuplu cu schizofrenia – așa cum o etichetase Kraepelin.

Fenomenologia a considerat că episoadele depresive și maniacale se cer privite configuraționist, ca „fenomene,, ce au o coherență specifică - la un pol opus cu ulterioara abordare din DSM-III, prin cumulumul unei liste de itemi.

Merită reținută și interpretarea fenomenologică a stării maniacale – Binswanger - care face trimitere metaforică la „temporalitatea săltăreață a ritmului de dans,,,,,, idee ce ar putea fi reluată, dacă am include printre precursorarele normale ale maniei și euforia sărbătorilor carnavalești.

În ultima parte a sec. trecut în psihopatologie s-au impus definițiile operaționale, prin **liste de itemi**. Pentru diagnosticul de manie **DSM III-5** pretinde (**într-o perspectivă ateoretică**):

O perioadă de peste o săptămână în care e prezentă continuu o:
1/: Dispoziție (mood) elevată, expansivă sau iritabilă anormală...și.. 2/
Persistentă activitate orientată spre scop sau energie crescută + 3 din:

Grandiozitate

Somn redus

Logoree

Fuga de idei

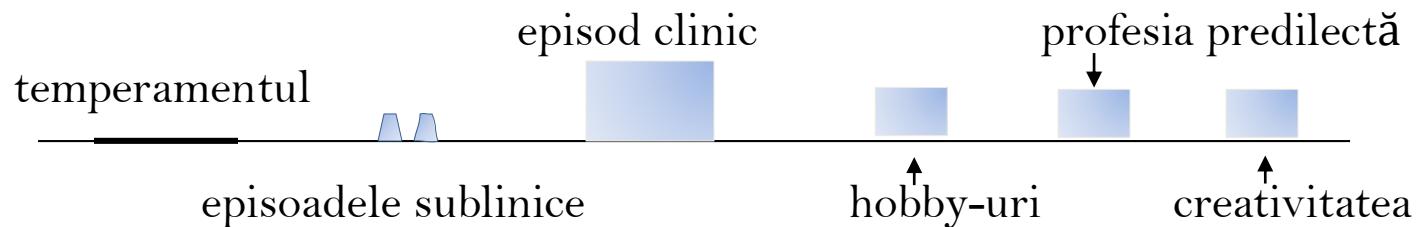
Atenție distractibilă

**Activitate cu scop
crescut sau agitație**

**Implicare în acțiuni
riscante**

În paralel cu sistemul DSM III-5 s-a dezvoltat însă și perspectiva **psihopatologiei developmentale** (și a ciclurilor vieții) precum și **doctrina spectrelor maladive**... ultima având în vedere

nu doar episodul clinic, ci și:

... atât la pacient cât și la rudele de gr.I

La Bipolari s-a constatat în familie o crescută creativitate în domeniul artelor literare (Jamison, Andreasen)

Cele două doctrine menționate mai sus susțin ideea continuumului dintre normalitate și psihopatologie...și au ca presuposiție derivarea lor din structuri psihice funcționale normale (anxioase, depresive, expansive, agresiv-conflictuale).. ce au coerența fenomenelor psihice bazale..

E vorba de structuri neuro psihice de tip modular, care susțin atât manifestările adaptative și creative,... cât și sindroamele psihopatologice,..în variatele lor grade și forme de manifestare clinică.

Aceleași presupozii le cultivă și **doctrina psihopatologiei evoluționiste (și culturale)** ce e interesată în plus de:

- similitudini între modele comportamentale adaptative ale animalelor și .... profilul sindroamelor psihopatologice umane (e.g. hibernare-depresie,... rut – manie..)

Această doctrină consideră boala psihică ca un „experiment natural”.. care evidențiază tocmai infrastructura unor astfel de module psihoantropologice utile (e.g. anxietatea, depresia, suspiciunea, gelozia, etc.).

Psihopatologia devine astfel sugestivă pentru studierea psihismului specific al omului normal (a structurilor psihice ce fac posibile sindroamele psihopatologice)

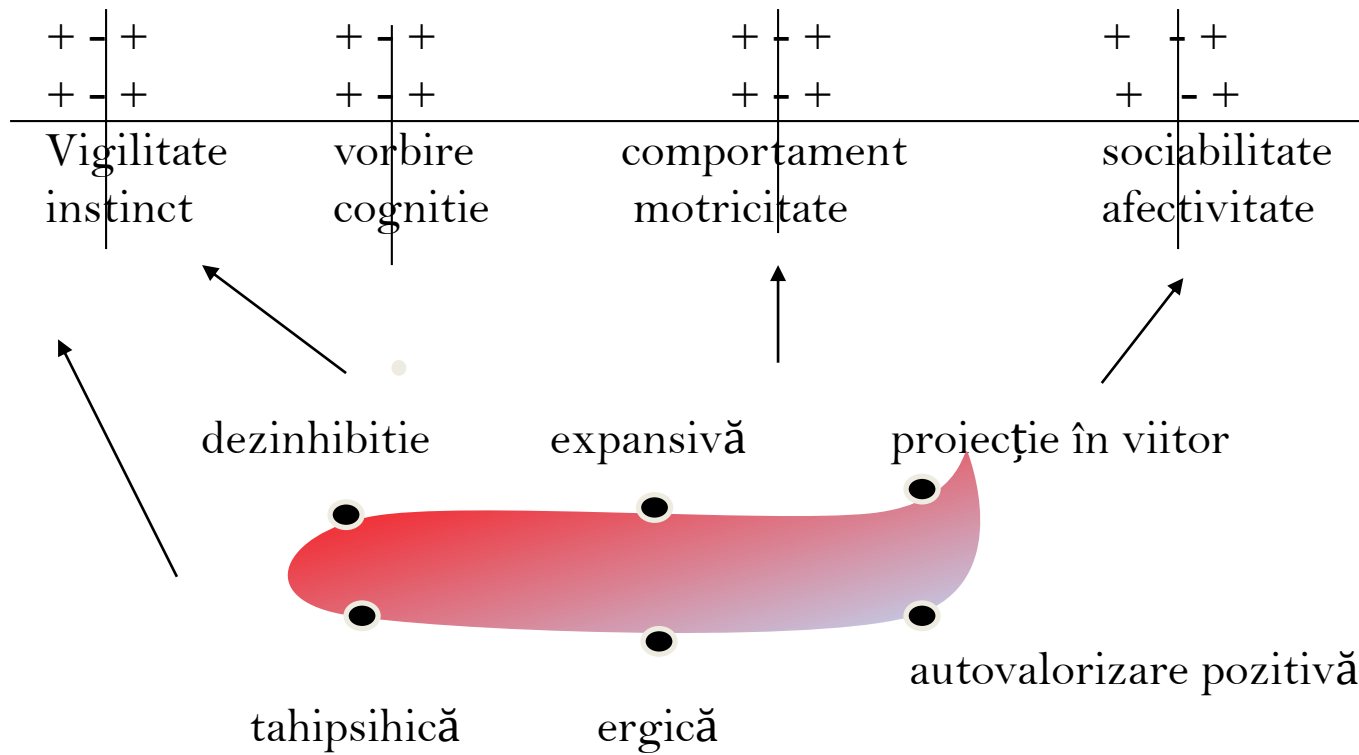
Depresia a fost și ea privită prin optica acestei doctrine, în sensul că:
... după eșec, înfrângere, epuizare, pierdere, doliu, în normalitate se activează un modul comportamental constând dintr-o retragere inhibată neparticipativă... care e utilă, pentru că ajută la refacerea subiectului.. ..nu doar energetic și afectiv...ci și în direcția reorganizării strategiilor pentru noi relaționări și proiecte, cu șanse mai bune..

Depresia psihopatologică ar exprima, deci, manifestarea deficitar distorsionată a unei a unei structuri modulare psihice utile.

O asemenea perspectivă presupune, desigur, circumscrierea sindromului – depresiv - printr-un „nucleu formal,..de tipul unei structuri modulare,..care menține(ca un magnet) o coerență sindromatică .și nu doar prin liste de itemi (ca în DSM-5).

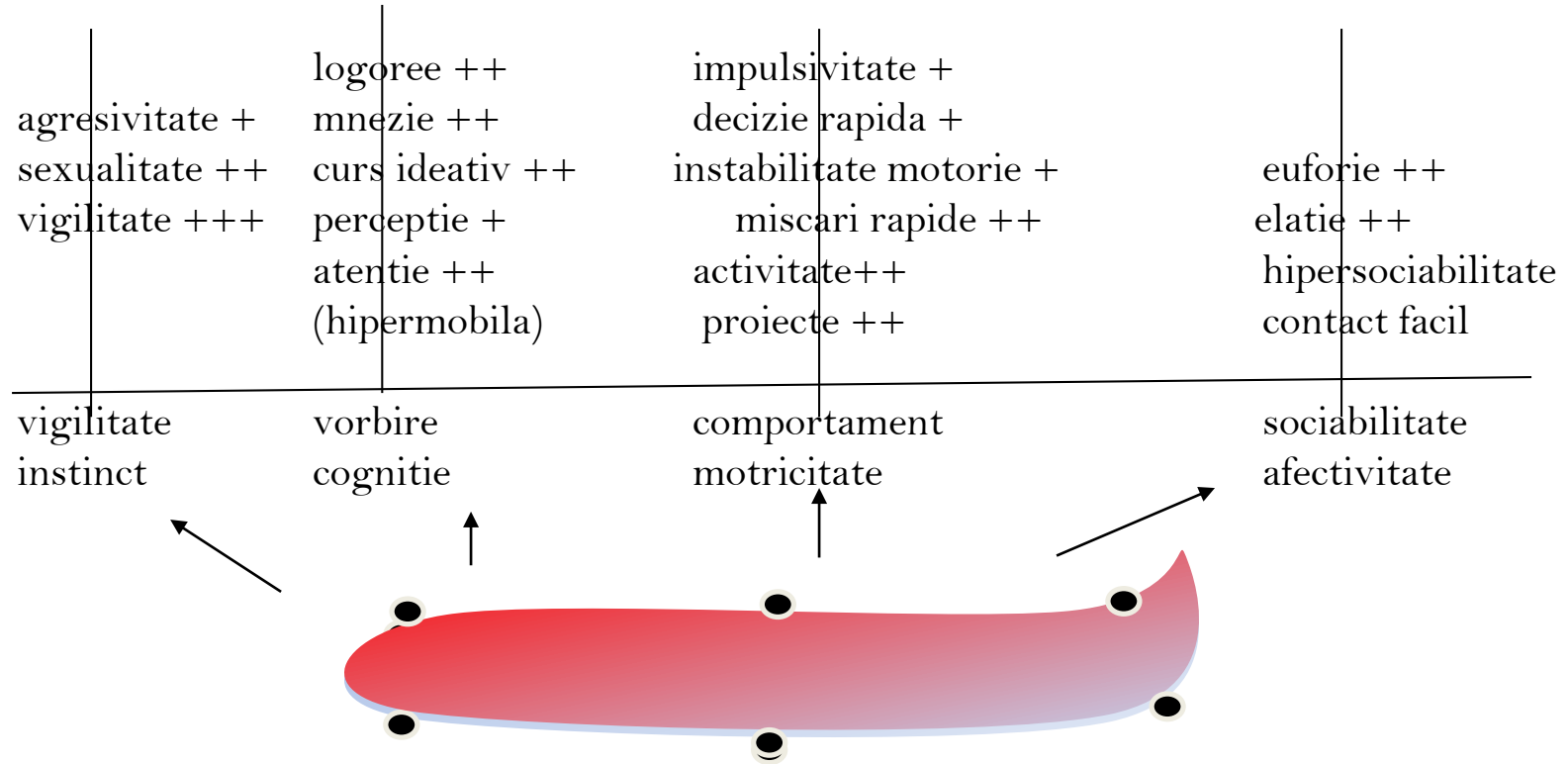
Cum ar arăta un astfel de modul pentru manie?

Simptome detectabile prin manifestarea clinică

O structură funcțională modulară pentru episodul maniacal

Simptomatologia sindromului maniacal (“itemii”) sunt expresia tulburării menționatei structuri modulare bazale

Structura modulară ce se exprimă în simptomele sindromului maniaco standard, e desigur aceeași ce se manifestă în variate intensități ale acestuia, în formele sale clinice și în cadrul comorbidităților.

Episod standard

Hipomanie

Manie agitata

Manie iritabila

Episod
schizomaniacal

Episod maniaco
delirant

În spiritul doctrinei evoluționist culturale, **se poate considera deci, că mania – la fel ca și depresia și alte tulburări psihice - derivă din modelele comportament normale**

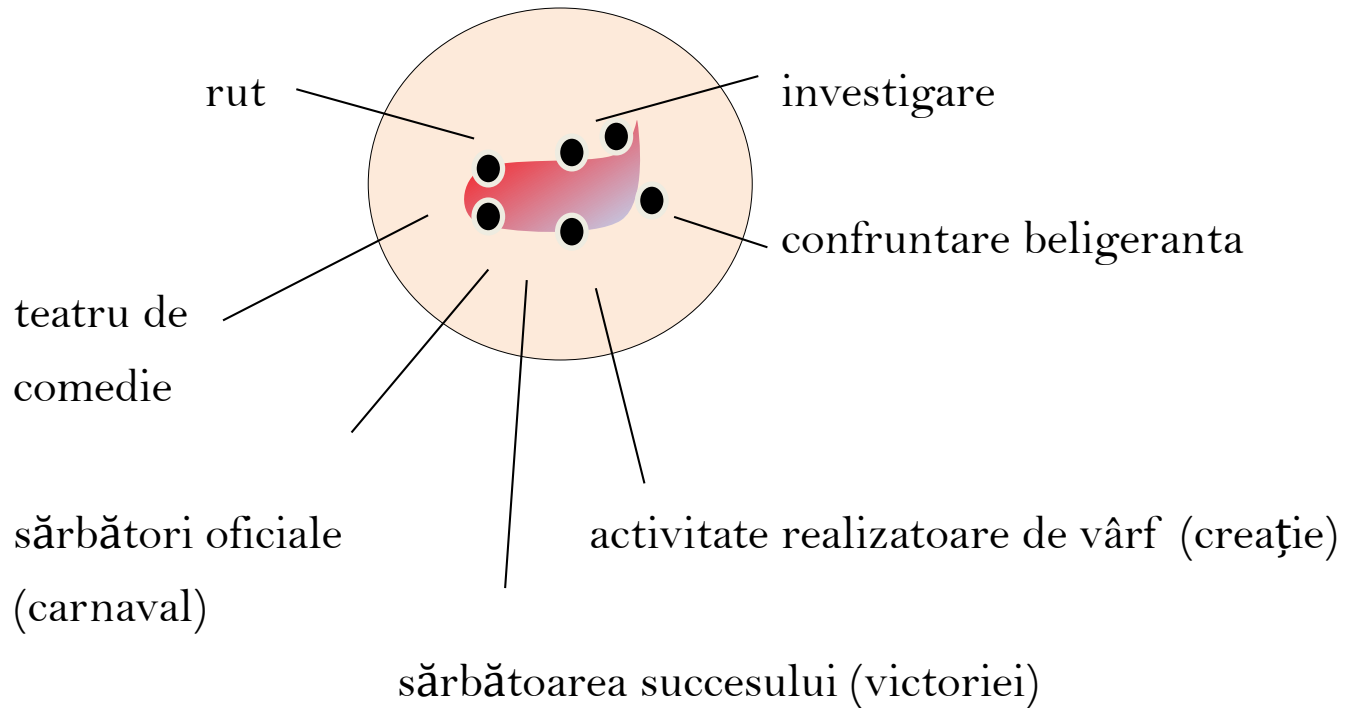
în urma unui deficit al psihismului care..

.permite o exprimare simplificată a acestor structuri psihice adaptative,

ce ajung să se manifeste rigid și disfuncțional, preluând funcționarea întregului psihism

În cazul maniei ar fi vorba despre deficitul disfuncțional al grupajului manifestărilor externalizate...prin polarizare cu depresia, care ar exprima disfuncția grupajului celor internalizate

Manifestările externalizate normale și adaptative (din care mania derivă) au la bază schema unei structuri funcționale modulare externalizate

O sistematizarea prin polarizarea internalizat/externalizat a fost propusă inițial de Achenbach dar centrată doar pe patologia infanto juvenilă nepsihotică

TB. INTERNALIZATE

dispozitii negative (anxios, depressive) idecizie, autocontrol excesiv, trăiri obsesiv compulsive

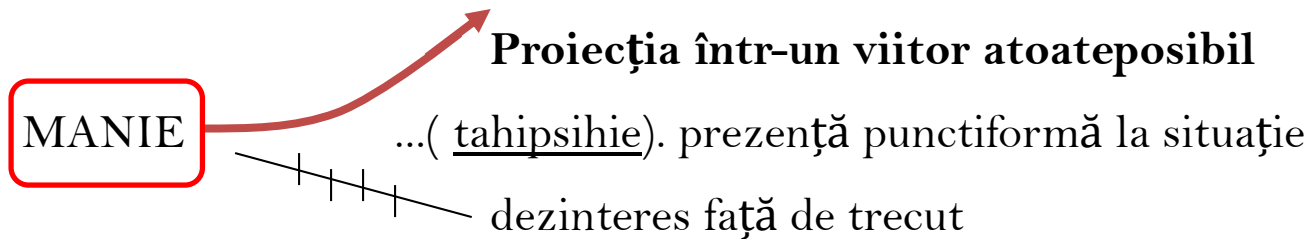
EXTERNALIZATE

dispozitie de elatie agresivă, lipsa de control(„acting out,„) impulsivitate, tb. de conduită

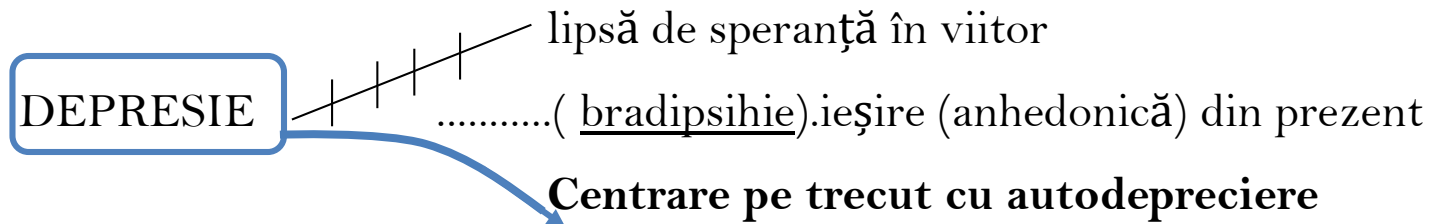
Sindroamele maniacale si depresive depășesc însă, în profilul deficitului lor psihic, cazuistica abordată de Achenbach...ele introducând (în formele mai accentuate) **un minus în “testarea realității”, prin bradipsihie (tahipsihie) și proiecția excesivă – în cadrul raortărilor situaționale - fie în trecut (depresie) fie în viitor (manie)...**

În psihopatologia maniei și (depresiei) se manifestă o tendință spre „de-situaționalizare,, temporală cu proiecție în viitor sau trecut.

-

STRUCTURA PREZENTULUI SITUAȚIONAL TRĂIT E PERTURBATĂ

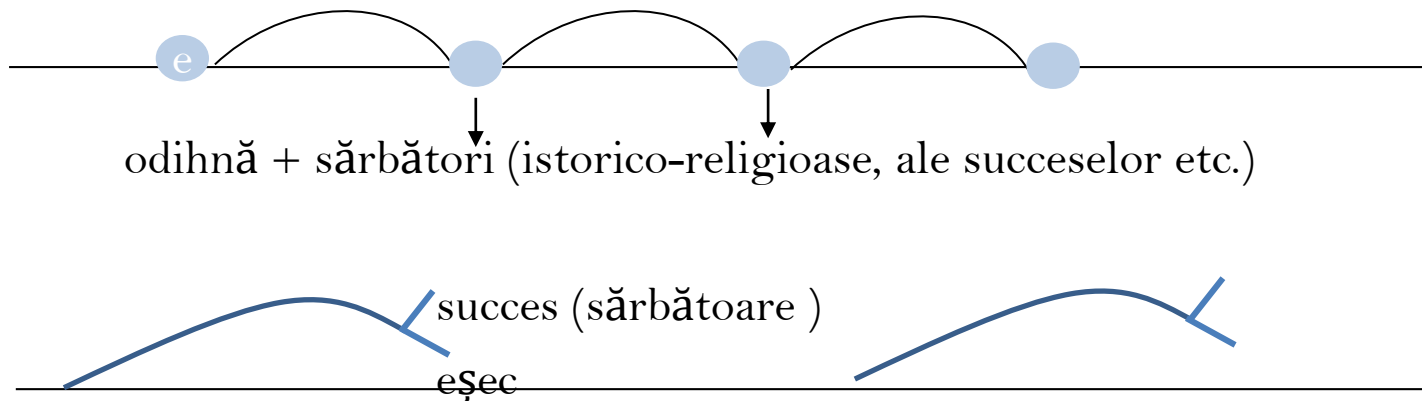

Luarea în considerare în psihopatologia maniei și depresiei a extragerii din prezentul situațional – cu propulsare în viitor și trecut – exprimă o perturbarea trăirii temporalității, fapt ce se manifestă și în periodicitatea și ciclicitatea episoadelor din patologia bipolară.

Această perspectivă ne amintește de periodicitatea și ciclicitatea rutului și *hibernării* din biologie,.. doar că, în antropologie ea are alte condiționări.

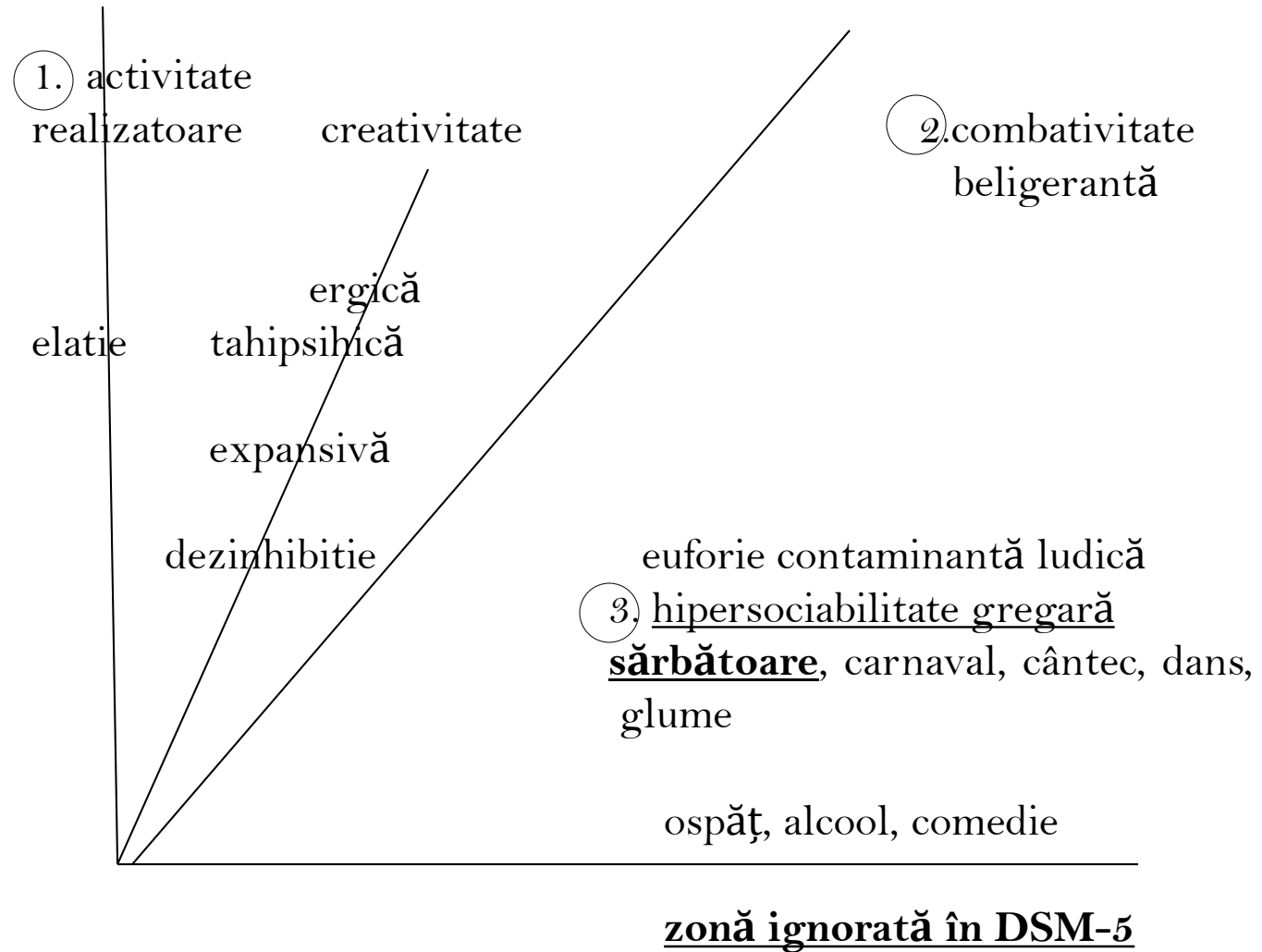
Periodicitatea și ciclicitatea în lumea persoanei umane

Existența oamenilor dintr-o socio-cultură este ritmică, oscilând perioade de activitate (muncă, luptă) și de odihnă (sărbătoare).

la nivel individual se derulează și o periodicitate a propriilor proiecte, finalizate prin succes/eșec, exersându-se astfel manifestările externalizate (incluzând comportaentul sărbătoresc) și internalizate.

Circumscrierea maniei în DSM-5 ignoră hipersociabilitatea gregară, ludică

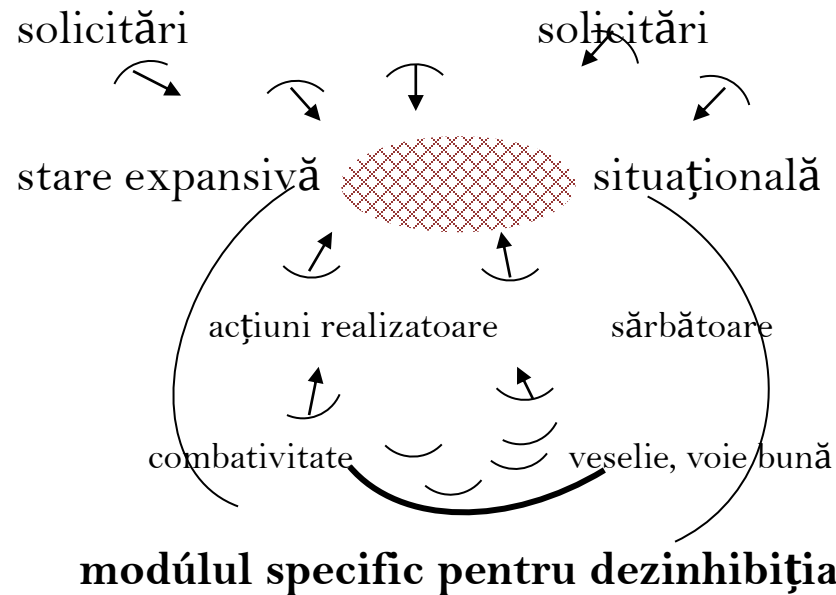

Derivarea episodului maniacal din modele (și module) comportamentale adaptative - implicând și perturbarea bio-psiho ritmicității antro-po cosmice –....

....trimitte, deci, spre un proces deficitar, de perturbare simplificatoare a organizării și funcționării psihismului în raportările situaționale extrnalizate,

ce conduce în final la manifestarea disfuncțională a episodului maniacal

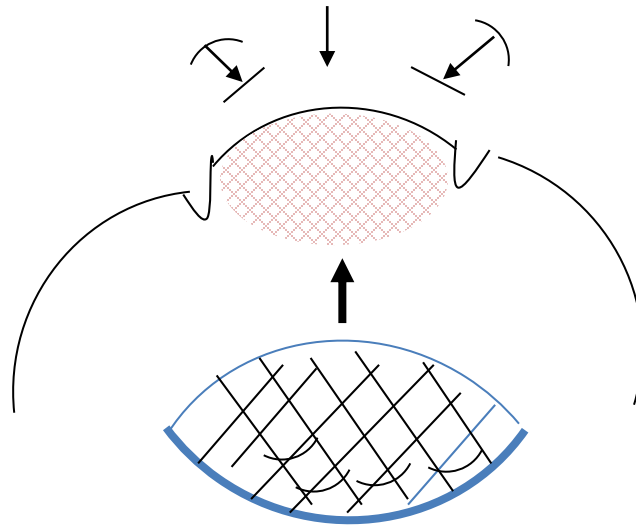
Realizarea situațiilor de manifestare externalizată normală

Subiectul dispune de multiple variante de manifestare expansivă, care derivă dintr-un modul specific...și se pot conjuga cu profilul situației solicitante

Episod maniacal

Solicitări minore sau nespecifice declanșează schema formală maniacală dezinhibată, decontextualizând psihismul

Disponibilitățile modulului comportamentelor externalizate, se comasează nediferențiat într-o schemă formală rigidă... a dezinhibiției expansive maniacale

În concluzie,

Investigarea originării și derivării sindromului psihopatologic al maniei, ar merita să nu ignore varietatea existenței persoanei umane, incluzând ansamblul manifestărilor sale externalizate...ce s-au configurat pe parcursul antropogenezei și istoriei culturale...

...între care se înscriu: investigarea, munca realizatorie, confruntarea, euforia succesului și mai ales **petrecerile sărbătorești**...(uitate de DSM-III-5)

Studierea în perspectivă psihopatologică a disfuncției neurotransmițătorilor, a perturbării mecanismelor intrapsihice inconștiente (psihanalitice) ori a destructurării fenomenologice a spațio-temporalității psihismului conștient..

...rămân utile...atâta vreme cât nu se ignoră perspectiva mai largă...

cea a manifestării ansamblului psihismului specific persoanei umane...inserată într-o lume culturală..

..supra căreia operează procesul deficitar al psihopatologiei.

VA MULTUMESC !!!